

שם המחקר : הקשר בין מסוגלות הורית לבין סטיגמה, סומטיזציה ולחץ בקרב אבות למתבגרים

עם לקות התפתחותית בקהילה הבדואית בצפון הארץ

שנה : 2018

מס' קטלוגי : 663

שמות החוקרים: פארס כעביה בהנחיית: ד"ר איריס מנור- בנימיני

רשות המחקר: הפקולטה לחינוך- החוג לחינוך מיוחד- אוניברסיטת חיפה.

תקציר המחקר:

עבודת גמר זו לתואר שני (תזה) נערכה בסיוע מלגה מקרן שלם

הצטרפותו של ילד עם לקות התפתחותית למשפחה יוצרת שינוי משמעותי בתפקוד המשפחתי על כל מרכיביו, ומכניסה רמת לחץ קבועה לאווירה המשפחתית. כך למשל מחקרים אשר עסקו בילדים עם לקות התפתחותית (טורקל, 2002; אביקסיס, 2009) דנו בגורמי הלחץ המקשים את ההסתגלות וההתמודדות המשפחתית. בנוסף לכך, חוקרים שונים (Maxted et al., 2005; Yirmiya & Shaked, 2005) תיארו כיצד הלחץ הכרוני החריג שעומו מתמודדים ההורים לילדים עם לקות התפתחותית עלול להשפיע על המשפחה בכלל, ועל היחסים של ההורים לילדם עם הלקות בפרט.

החוקרים (Britner, Morog, Pianta & Marvin, 2003; Greenley, Holmbeck, & Rose, 2006; Smith, Oliver, & Innocenti, 2001) הראו כי הורים לילדים עם לקות התפתחותית נבדלים מהורים לילדים עם התפתחות תקינה הן בדיווח על לחץ והן בדיווח על הסתגלות רגשית. בדומה להם מצאו אליק ועמיתיו (Allik, Larsson & Smedje, 2006) כי הורים לילדים עם לקות התפתחותית חווים רמות גבוהות של לחץ, תחושת אשמה עצמית, בעיה בתפקוד הפיזי ועייפות ניכרת. במחקרה של ארסלאן (2012) נמצא גם כי הורים למתבגרים עם לקות התפתחותית חשים מצוקה מתמשכת עוד בטרם הגיעו הילדים לגיל ההתבגרות. הם חשים כי יכולתם לסייע לילדם באשר לעתידו פחותה, וחוששים מחוסר עצמאות ומבדידות של הילד שעלולים לפגוע בו.

לנוכח ממצאים אלה נחקרה רבות ההתמודדות של הורים לילדים עם לקות התפתחותית, אולם מרבית המחקרים עסקו בחברות המערביות, ורק מעטים התמקדו בקהילות שאינן מערביות ובקהילות ייחודיות שחיות לצד החברה המערבית (Samadi & Bunting, 2014). בין הקהילות המיוחדות שלא נחקרו כמעט נכללת הקהילה הבדואית בצפון הארץ, שהמחקר הנוכחי התמקד בה. חשיבות המחקר באשר לקהילה זו היא בהשלמת הידע על אודותיה בשל המאפיינים הייחודיים לה, במיוחד לנוכח הערכים והאמונות המשולבים בחיי היומיום המשפיעים על התמודדות חבריה בכל הקשור לאתגרים שמזמנים החיים בימינו.

למחקר הנוכחי שתי מטרות מרכזיות: האחת היא לבחון אם קיים קשר בין תחושת הסטיגמה, סומטיזציה ולחץ לבין מסוגלות הורית בקרב אבות בדואים למתבגרים עם לקות התפתחותית ברמות שונות. המטרה השנייה הייתה לבחון באיזו מידה סטיגמה, סומטיזציה ולחץ בקרב אבות בדואים למתבגרים עם לקות התפתחותית משפיעים על המסוגלות ההורית-אבהית.

לצורך בדיקת מטרות אלה נדגמו 90 אבות למתבגרים בדואים עם לקות התפתחותית. במחקר נעשה שימוש בשאלונים: סטיגמה (ASS), סומטיזציה (PHQ-15), לחץ הורי (PSI) ומסוגלות הורית (PSOC). ממצאי המחקר חושפים קשרים שליליים מובהקים בין המשתנים סטיגמה ולחץ לבין המסוגלות של האבות. לפיכך ניתן להבין שלקות התפתחותית מציבה בפני אבות אתגרים וקשיים נפשיים ורגשיים הפוגעים בתחושת מסוגלותם, והם חשופים לסטיגמה חברתית ולחץ במידה ניכרת, ולסומטיזציה במידה פחותה. כמו כן, נמצא קשר חיובי בין לחץ וסטיגמה, וכן בין לחץ וסומטיזציה. לממצאי המחקר הנוכחי תרומה הן לתיאוריה והן לפרקטיקה, שכן הם מעלים את הצורך במחקרי המשך אשר יבחנו מדדים מרכזיים נוספים, כמו: דיכאון, הערכה עצמית, אמונה, אופטימיות, אושר ועוד, שעשויים לשפוך אור על התמודדות הורים ותפיסותיהם בקשר ללקות ההתפתחותית של ילדם. ממצאי המחקר מראים שלקות התפתחותית אינה משפיעה אך ורק על המתבגר, אלא גם על האבות. אי לכך ולנוכח השפעת חוויית הסטיגמה והלחץ על המסוגלות האבהית, וכן הקשר החיובי בין חוויית הסטיגמה, רמת הלחץ ותחושת הסומטיזציה, מומלץ לקדם תוכניות התערבות מותאמות המבוססות על יסודות התנהגותיים-קוגניטיביים. מטרתן של תוכניות אלה היא לסייע להורים למתבגרים עם לקויות התפתחותיות בקהילה הבדואית בהפחתת תחושת הסטיגמה, הלחץ והסומטיזציה, והגברת המסוגלות של ההורה ואיכות חייהם של בני המשפחה בכלל והמתבגרים בפרט. תהליכי התערבות (התנהגותיים-קוגניטיביים) עשויים לאפשר למטפלים ולאנשי מקצוע העובדים עם הורים לילדים עם לקויות בקהילות בעלות שונות תרבותית, כמו הקהילה הבדואית, לזהות את מוקד הקושי של ההורה (מובנות, ניהוליות או משמעות), ולהציב מטרות רלוונטיות ומותאמות. על אותן תוכניות התערבות להתמקד בהדרכת הורים והכוונתם, וכן הדרכת בני משפחה אחרים הבאים במגע ישיר עם המתבגר עם הלקות. בד בבד מומלץ אף לפתח מודלים טיפוליים הממוקדים במתבגר עם הלקות. דהיינו, קידום מודלים מקצועיים ואיכותיים עשוי לתרום בבניית תהליכי התמודדות והתערבות טיפולית בצורה מותאמת ויעילה לתרבות הבדואית שבניה באים במגע ישיר עם הלקות של המתבגר.

- [לפריט המלא](#)
- [למאגר המחקרים של קרן שלם](#)
- [למאגר כלי המחקר של קרן שלם](#)